

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA**

NGUYỄN THỊ THANH THỊNH

**TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH QUÁN TÌNH
(Phường Giang Biên, quận Long Biên, TP. Hà Nội)**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG HỌC
Mã số: 52 32 03 05**

Người hướng dẫn khoa học: THS. NGUYỄN TRI PHƯƠNG

HÀ NỘI - 2014

MỤC LỤC

	Trang
MỤC LỤC	1
LỜI CẢM ƠN	3
MỞ ĐẦU	4
Chương 1: ĐÌNH QUÁN TÌNH TRONG DIỄN TRÌNH LỊCH SỬ	5
1.1. Tổng quan về phường Giang Biên, quận Long Biên, TP.Hà Nội	7
1.1.1. Vị trí địa lí và điều kiện tự nhiên	7
1.1.2. Lịch sử hình thành làng Quán Tình và phường Giang Biên	9
1.1.3. Dân cư và đời sống kinh tế của cư dân	11
1.1.4. Văn hóa - xã hội	13
1.2. Quá trình hình thành và tồn tại của di tích đình Quán Tình	25
1.2.1. Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của đình Quán Tình	25
1.2.2. Sự tích về vị thần được thờ trong đình Quán Tình	26
Chương 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC, NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH QUÁN TÌNH	31
2.1. Giá trị kiến trúc	31
2.1.1. Không gian cảnh quan	31
2.1.2. Bố cục mặt bằng tổng thể	34
2.1.3. Các đơn nguyên kiến trúc	37
2.1.4. Giá trị nghệ thuật	47
2.2. Một số di vật tiêu biểu	51
2.2.1. Di vật bằng gỗ	51
2.2.2. Di vật bằng đá	55
2.2.3. Di vật đồng	56
2.2.4. Di vật bằng sứ	56
2.3. Lễ hội	57
2.3.1. Thời gian và không gian diễn ra lễ hội	58

2.3.2. Công tác chuẩn bị lễ hội	58
2.3.3. Diễn trình lễ hội	60
2.3.4. Giá trị của lễ hội	65
Chương 3: GIẢI PHÁP BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ ĐÌNH QUÁN TÌNH	68
3.1. Thực trạng di tích đình Quán Tình	68
3.1.1. Thực trạng kiến trúc	68
3.1.2. Thực trạng di vật	69
3.1.3. Thực trạng lễ hội	70
3.2. Một số biện pháp bảo tồn di tích đình Quán Tình	71
3.2.1. Các giải pháp bảo tồn kiến trúc	72
3.2.2. Các giải pháp bảo tồn di vật	76
3.2.3. Bảo tồn lễ hội truyền thống	78
3.2.4. Các biện pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý di tích	79
3.3. Vấn đề tôn tạo di tích	81
3.4. Khai thác, phát huy giá trị của di tích	83
KẾT LUẬN	86
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	88
PHỤ LỤC	90

LỜI CẢM ƠN

Sau một thời gian nghiên cứu và làm việc nghiêm túc, được sự giúp đỡ, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo trong khoa Di sản văn hóa, em đã hoàn thiện bài khóa luận này. Lời đầu tiên, em xin bày tỏ lòng biết ơn tới các thầy giáo, cô giáo đã tận tình giảng dạy, động viên và giúp đỡ em hoàn thiện bài khóa luận này.

Đặc biệt, em xin gửi lời cảm ơn chân thành và sâu sắc nhất tới Ths. Nguyễn Tri Phương - Người đã trực tiếp hướng dẫn khoa học, giúp đỡ và chỉ bảo cho em từ khi xác định đề tài, xây dựng đề cương cho tới khi hoàn thiện bài khóa luận.

Qua đây, em cũng xin chân thành cảm ơn tới lãnh đạo thôn Đức Hậu cùng các cụ cao niên trong làng đã cung cấp tư liệu và tạo điều kiện thuận lợi để em tiếp cận, khảo sát di tích đình làng Quán Tình.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè đã động viên, giúp đỡ em hoàn thiện bài khóa luận này.

Là một sinh viên năm thứ tư, chưa có thời gian được tiếp xúc nhiều với thực tế, kiến thức còn hạn chế, do vậy khóa luận khó tránh khỏi những thiếu sót. Em kính mong nhận được sự đóng góp, chỉ bảo kiến thức của các thầy cô giáo và bạn bè để bản khóa luận này được hoàn thiện hơn nữa.

Một lần nữa em xin trân trọng cảm ơn !

Hà Nội, ngày 31 tháng 5 năm 2014

Tác giả khóa luận

Nguyễn Thị Thanh Thịnh

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong suốt quá trình sống, lao động ông cha ta đã sáng tạo ra biết bao điều kỳ diệu. Theo dòng chảy của thời gian, những điều kỳ diệu ấy như những hạt phù sa văn hóa lắng đọng, tích tụ hình thành nên một nền văn hóa Đại Việt ngàn đời. Di tích lịch sử văn hóa là nơi bảo lưu những giá trị văn hóa truyền thống của quá khứ, là tấm gương phản chiếu lịch sử dân tộc, ở đó chứa đựng những gì thuộc về truyền thống tốt đẹp, về kỹ năng, kỹ xảo của con người. Các di tích lịch sử văn hóa tiềm ẩn dưới dáng vẻ rêu phong cổ kính, đồng thời cũng là một bảo tàng sống về kiến trúc, điêu khắc, trang trí và cả phong tục, tín ngưỡng của người Việt. Chúng không chỉ là tài sản quý giá của một địa phương, một dân tộc mà còn là tài sản của toàn nhân loại.

Đình làng là một trong những loại di tích lịch sử văn hóa mang đậm yếu tố truyền thống của dân tộc ta. Nó ít bị chịu ảnh hưởng của các yếu tố ngoại lai. Từ xưa, hình ảnh cây đa, giếng nước, sân đình đã trở nên quen thuộc và đi sâu vào tiềm thức của mỗi người dân Việt Nam:

“Qua đình ngả nón trông đình

Đình bao nhiêu ngói thương mình bấy nhiêu”

Đình làng là một nét đẹp và đặc trưng của văn hóa nông thôn. Đình làng là hình ảnh thân quen, gắn bó với tâm hồn của mọi người dân Việt, là nơi chúng kiến những sinh hoạt, lễ thói và mọi đổi thay trong đời sống xã hội của làng quê Việt Nam qua bao thế kỷ. Vì vậy, việc tìm hiểu về đình làng, xác định các mặt giá trị của nó không chỉ có ý nghĩa trong việc tìm hiểu văn hóa truyền thống của người Việt mà còn bổ sung nguồn tư liệu khoa học cho bảo tồn và phát huy giá trị truyền thống của làng Việt cổ truyền trong đời sống xã hội hiện nay.

Quận Long Biên nằm ở bờ Bắc sông Hồng, nơi tập trung nhiều đầu mối giao thông quan trọng trong việc giao lưu kinh tế và văn hóa của thủ đô đất

nước. Là vùng đất có truyền thống văn hóa lâu đời - vùng đất “địa linh nhân kiệt”, bởi đất có Cổ Linh, nhân có Thường Kiệt. Long Biên là một trong những quận có số lượng di tích lịch sử - văn hóa khá lớn của thành phố. Các di tích lịch sử - văn hóa của quận không chỉ chiếm tỉ lệ khá cao về số lượng, phong phú về loại hình mà giá trị của các di tích này cũng rất lớn, phản ánh một cách khách quan, cụ thể, sinh động lịch sử hình thành và phát triển của thủ đô và đất nước.

Nhìn chung, các di tích này tuy quy mô kiến trúc không hoành tráng đồ sộ (so với nhiều nước) nhưng vẫn chứa đựng chiều sâu tinh thần lớn lao. Đình Quán Tỉnh tọa lạc tại phường Giang Biên, quận Long Biên, Hà Nội là một di tích như vậy. Ngôi đình không nổi tiếng về cảnh quan, quy mô cũng khiêm tốn, song lại tiềm ẩn giá trị nhất định với những giá trị đó, ngày 14/03/2013 đình Quán Tỉnh được công nhận là di tích cấp tỉnh, thành phố về giá trị lịch sử văn hóa.

Hiện nay, quá trình đô thị phát triển mạnh mẽ, mật độ dân số ngày càng đông đã ảnh hưởng đến nhiều di tích lịch sử - văn hóa của phường nói riêng và của cả nước nói chung. Đồng thời, trải qua thời gian dưới tác động của tự nhiên và biến đổi xã hội nhiều di tích đã có dấu hiệu xuống cấp nghiêm trọng. Vì vậy cần có giải pháp bảo tồn, kéo dài tuổi thọ cho di tích.

Với những lý do trên, là một sinh viên năm cuối chuyên ngành Bảo tồn - Bảo tàng được sự đồng ý của Khoa Di sản Văn hóa, em đã chọn đề tài “*Tìm hiểu di tích đình Quán Tỉnh, phường Giang Biên, quận Long Biên, Hà Nội*” làm bài khóa luận tốt nghiệp của mình. Em hy vọng với những kiến thức đã được tiếp thu trong quá trình học tập, áp dụng vào một di tích cụ thể sẽ góp phần nhỏ cùng Ban quản lý đình và địa phương bảo tồn được một di sản văn hóa trong hệ thống di sản văn hóa nước nhà.

2. Mục đích nghiên cứu

- Nghiên cứu về vùng đất và con người nơi di tích tồn tại.

- Tìm hiểu quá trình hình thành, tồn tại của di tích từ khi khởi dựng cho đến nay.

- Nghiên cứu các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của di tích: lịch sử, kiến trúc, điêu khắc, lễ hội truyền thống.

- Nghiên cứu đánh giá thực trạng của di tích, từ đó đưa ra một số giải pháp đề xuất nhằm bảo tồn và phát huy giá trị vốn có của di tích trong giai đoạn hiện nay.

3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu chính là Đình Quán Tình.

- Phạm vi nghiên cứu: Nghiên cứu đình Quán Tình trong không gian văn hóa phường Giang Biên, quận Long Biên, Hà Nội.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp nghiên cứu liên ngành trong văn hóa học: Sử học, Bảo tàng học, Dân tộc học, Văn hóa học, Mỹ thuật học, Văn hóa dân gian...

- Phương pháp khảo sát, điền dã: Quan sát, mô tả, phỏng vấn, ghi chép, đo vẽ, chụp ảnh...

- Phương pháp phân tích, tổng hợp, so sánh trên cơ sở các tư liệu như sách, hồ sơ, các tư liệu khảo sát thực địa.

5. Bố cục khóa luận

Ngoài phần mở đầu và kết luận, khóa luận gồm 3 chương:

Chương 1: Đình Quán Tình trong diễn trình lịch sử

Chương 2: Giá trị kiến trúc - nghệ thuật và lễ hội đình Quán Tình

Chương 3: Giải pháp bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích đình Quán Tình.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Chí Bền (2000), *Kho tàng lễ hội cổ truyền Việt Nam*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
2. Trần Lâm Biền (2003), *Đồ thờ trong di tích của người Việt*, Nxb Văn hóa - Thông tin, Hà Nội.
3. Trần Lâm Biền (2008), *Diễn biến kiến trúc truyền thống vùng châu thổ sông Hồng*, Nxb Văn hóa - Thông tin.
4. Phan Kế Bính (1990), *Việt Nam phong tục*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh.
5. *Đại Việt sử ký toàn thư* (1967), Tập 1, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
6. *Đại Việt sử ký toàn thư* (1967), Tập 2, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
7. Trịnh Minh Đức (chủ biên), Phạm Thu Hương (2007), *Đại cương bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Trường Đại học Văn hóa.
8. *Giang Biên xóa bỏ hủ tục ma chay cưới xin* (1973), Sở văn hóa thông tin Hà Nội.
9. Nguyễn Duy Hinh (1996), *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
10. Nguyễn Duy Hinh (1996), *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
11. Nguyễn Thị Huệ (2011), *Lịch sử sự nghiệp bảo tồn bảo tàng Việt Nam*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
12. Nguyễn Quốc Hùng (2003), *Giữ gìn và phát huy di sản văn hóa phi vật thể tại các di tích lịch sử văn hóa danh lam thắng cảnh*, Tạp chí Di sản Văn hóa, số 4.
13. Nguyễn Khởi (2011), *Bảo tồn và trùng tu các di tích kiến trúc*, Nxb Xây dựng.
14. Vũ Tam Lang (1991), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb Giáo dục.
15. Đinh Xuân Lâm (chủ biên), Trương Hữu Quýnh, Lê Mậu Hãn (2005), *Đại cương lịch sử Việt Nam*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.

16. *Lí lịch di tích đình Quán Tỉnh*, Ban quản lý Di tích Danh lam thắng cảnh Hà Nội.
17. *Lịch sử cách mạng Đảng bộ và nhân dân xã Giang Biên 1945-2000* (2008), Nxb Hà Nội.
18. *Luật Di sản văn hóa năm 2011 được sửa đổi bổ sung năm 2009* (2011), Nxb Chính trị
19. Nguyễn Thị Minh Lý (chủ biên), *Đại cương về cổ vật Việt Nam*, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.
20. Nguyễn Thị Minh Lý (chủ biên), *Bảo quản hiện vật bảo tàng*, Nxb Từ điển Bách Khoa.
21. *Người Việt ở Đồng bằng Bắc Bộ* (2000), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
22. Dương Văn Sáu (2004), *Lễ hội Việt Nam trong sự phát triển du lịch*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
23. Dương Văn Sáu (2008), *Di tích lịch sử văn hóa và danh lam thắng cảnh*, Nxb Đại học quốc gia Hà Nội.
24. Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Kự (1998), *Đình Việt Nam*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh.
25. *Tên làng xã Việt Nam đầu thế kỷ XIX* (1981), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
26. Bùi Thiết (1985), *Làng xã ngoại thành Hà Nội*, Nxb Hà Nội.
27. Bùi Thiết (1993), *Từ điển Hà Nội địa danh*, Nxb Văn hóa - Thông tin.
28. Trần Mạnh Thường (chủ biên) (1998), *Đình chùa, lăng tẩm nổi tiếng Việt Nam*, Nxb Văn hóa - Thông tin.
29. Chu Quang Trứ (1996), *Kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam*, Nxb Mỹ thuật.
30. Lê Trung Vũ (chủ biên) (1992), *Lễ hội cổ truyền*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.